

MAJORITY A MINORITY V LITERATUŘE A V JAZYCE

V rámci rozsáhlého projektu Eurolitteraria a eurolingua 2005 se ve dnech 15. až 18. září 2005 konala v Liberci mezinárodní vědecká konference pod názvem **Majority a minority v literatuře a v jazyce**. Na dvou půldenních plenárních zasedáních na začátku a na konci jednání zazněly příspěvky z oblasti literární vědy, jazykovědy i folkloristiky, mj. o slovanských mikroliteraturách jako součásti dějin národních literatur, o židovské literatuře u nás, rozebírala se otázka, zda je moravský jazyk reálný, principy jazykové politiky v nových společenských podmínkách i beletrie v regionálním německém tisku severních Čech aj.

V pěti literárněvědných a v pěti jazykovědných sekcích bylo předneseno více než pět desítek referátů nejrůznějšího obsahu a odborné úrovně. Jejich výčet a pouhá stručná charakteristika by zabraly mnoho místa. Za nesporně přínosné považují především referáty, v nichž jejich autoři (mladí adepti vědy – čerství absolventi a doktorandi) mapovali německou a německy psanou židovskou dramatickou a prozaickou tvorbu z Moravy a ze Sudet.

V dalším souboru literárněvědných příspěvků se jejich autoři zabývali např. analýzou a hodnocením tvorby regionálních autorů nebo některých v minu-

losti opomíjených básnických tvůrců, autorů romské prózy u nás, ve Španělsku aj.

Ve více než dvou desítkách jazykovědných referátů se rozebíraly mj. otázky česko-slovenských jazykových styků, anglicismů v současné publicistice, přejímání a adaptace místních názvů i osobních jmen, kontrastivní analýzy, problematika překladu uměleckých děl aj.

Je chvályhodné, že se na konferenci představili převážně mladí odborníci především z olomouckých, ostravských a pražských vysokých škol a vědeckých institucí (škoda, že z brněnské univerzity byli pouze dva referenti), kteří potvrdili nástup nové generace v literární vědě a jazykovědě. Pochválit musím organizátory Katedry českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Technické univerzity za vytvoření dělného a přátelského prostředí. Pro další podobná odborná setkání by však měli pečlivě zvážit a přesněji stanovit téma. „Všeobšáhlost“ konference totiž ukázala, že se na ní prezentovaly četné marginální, podružné příspěvky, jejichž odborná úroveň byla v nejednom případě sporná. To však není „vada na kráse“ pouze liberecké konference, nýbrž mnoha jiných národních i mezinárodních vědeckých symposií a konferencí.

Ivan Dorovský

SLOVINSKÝ SLAVISTICKÝ KONGRES A SLAVISTIKA

Pravidelné každoroční setkání slovinských filologů mateřského jazyka a literatury, univerzitních vědců, učitelů základních a středních škol, se konalo ve dnech 6.–8. října 2005 v Lendavě v severovýchodním koutu Slovinska, v těsné blízkosti maďarských a chorvatských hranic. Termální lázně Lendava se nacházejí v slovinské části západní Panonie (v pomyslném středu trojúhelníka volně vymezeného Lublaní, Záhřebem a Budapeští) zvané Zámuří (Prekmurje), kterou charakterizuje již suché vnitrozemské klima odlišné od mediteránního či alpského typu a především úrodná uherská rovina lemovaná množstvím vinic. Pravidelné Slovinské slavistické kongresy financují regionální sponzoři, hlavně však Ministerstvo vysokého školství a vědy Republiky Slovinsko prostřednictvím centrálně respektované Slavistické společnosti Slovinska, která je také dopředu vydavatelem oficiálního sborníku příspěvků, které na tomto rokování odeznějí (*Vloga meje. Slovenski slavistični kongres Lendava 2005. Zbornik Slavističnega društva Slovenije 16*. Uredil Miran Hladnik, Slavistično društvo Slovenije,

Ljubljana 2005, 278 s. Podrobné teze ze slavistické sekce vyšly v tomto sborníku pod názvem *Zahodnoslovenski študiji* na s. 95–113).

V rámci Slavistického slovinského kongresu se 7. října dopoledne v moderním kulturním středisku maďarské menšiny uskutečnila slavistická sekce formou kulatého stolu pod názvem *Spoznávati druge in biti razpoznaven*, která si kladla za cíl diskutovat o významu a funkci studia západoslovanských jazyků a literatur na středoevropských univerzitách, komparovat jejich výukové programy a uvést je do souladu s dvoustupňovým boloňským modelem. Pozornost měla být zaměřena i na systémové postavení filologických disciplín v kontextu dalších společenských i přírodovědných věd včetně kultury, ekonomiky, geografie, politiky apod. a také na tematický profil absolventa a předpoklady jeho uplatnění. Podnět k mezinárodnímu setkání, k němuž byli přizváni hlavními organizátory, **Nikem Ježem** a **Andrejem Rozmanem** z lublaňské univerzity, zástupci slavistických oborů z České republiky, Polska a Slovenska, vyplynul z aktivit nově vzniklé Katedry

západoslovanských jazyků a literatur na lublaňské univerzitě, kde se od školního roku 2004/2005 může studovat bohemistika, polonistika a slovakistika jako samostatný magisterský obor včetně doktorského završení.

Jednání slavistické sekce, které moderoval **Niko Jež**, prezentující v úvodu studijní programy západoslovanských filologů na lublaňské univerzitě (*Izhodišča za okroglo mizo o pomenu in vlogi študija zahodnoslovanskih jezikov in književnosti*, s. 97-99), uvedl **autor těchto řádků** (Praha – České Budějovice) ve svém referátu *Pripombe k reformi študija zahodnoslovanskih jezikov in književnosti v Srednji Evropi* (s. 101–103). Vystoupení se týkalo vztahu teoreticky koncipované filologické slavistiky pěstované na velkých univerzitách a širšího, areálového programu, který by se v souladu s boloňským modelem mohl realizovat v nových regionálních centrech a sledoval by pragmatický rozměr slavistického oboru – praktické i teoretické zvládnutí jazyka doplňovat komplexní znalostí prostoru, v němž se příslušným jazykem komunikuje. **Marta Pančíková** (Bratislava) přednesla příspěvek *Meduniverzito sodelovanje pri pedagoškem in znanstvenoraziskovalnem delu* (s. 111-113), v němž podrobně informovala o výuce slavistiky a jednotlivých disciplín na Katedře slovanských filologií Univerzity Komenského a přehledně doložila pedagogický a vědecký profil pracoviště, které od roku 1997 organizovalo šest bilaterálních konferencí a vydalo množství publikací a které na rozdíl od pražské univerzitní slavistiky se může pochlubit vysokou úrovní polonistiky. **Alenka Šivic-Dular** (Lublaň) promluvila na téma *Mesto in vloga primerjalnega jezikoslovja v (novodobnih) slavističnih študijah (v kontekstu pojma „slavistika“, „filologija“)* – teze jejího příspěvku ve sb. *Vloga meje* (Ljubljana 2005) absentují. Slovinská badatelka srovnala výuku slovanské jazykovědy na středoevropských univerzitách (Praha, České Budějovice, Brno, Bern, Freiburg, Vídeň, Bratislava, Varšava, Lublin, Nitra, Gdaňsk ad.) a jednotlivé programy vymežila z hlediska uplatnění boloňského procesu, tj. z pohledu interdisciplinarity, tolerance, otevřenosti a názorového pluralismu. Celkově konstatovala, že z analýzy dostupných materiálů (většinou získaných z internetu) vyplynuly velké rozdíly v důsledku formalizace studia, tj. po zavedení kreditního systému, který v praxi naráží na ekonomické možnosti trhu. Diference jsou i v samotném chápání slavistiky v předmětových vztazích (např. na středoevrop-

ských univerzitách zatím neexistuje v podstatě hlavní a vedlejší obor jako na Západě, rovněž různým způsobem se řeší poměr diachronie a synchronie či dominance ruštiny jako jediného světového jazyka). Zástupce Polska **Agnieszka Będkowska-Kopczyk** (Bielsko-Biala) sice nepřijela, ale teze jejího referátu *Izzivi slavistike v sodobnem svetu – poljski primer* (s. 105-109), vyšly ve sborníku. Podle polské badatelky slavistické programy se musejí přizpůsobit společenským potřebám. Zajímavý byl příklad spojení slavistiky s nefilologickými směry, např. se studiem manažmentu, masových médií, ekonomikou turistiky a cestovního ruchu či se středoevropskými studii zaměřenými na evropskou integraci. **Aleksandra Derganc** (Lublaň) v krátkém vystoupení (teze jejího příspěvku ve sborníku rovněž nevyšly) analyzovala institucionální postavení slovenistiky v rámci současné slavistiky a položila si provokativní otázku, zda má vůbec smysl v nových podmínkách politické globalizace rozvíjet „malé“ filologie, které měly v dějinách slovanských národů vědomě obranný a nacionální rozměr?

V diskusi, v níž vystoupili J. Dular, N. Jež, B. Pogorelec, A. Rozman a další, zazněly názory o nutnosti institucionální reformy slavistiky, avšak upozorňovaly na nebezpečí jisté formalizace studijních programů podle kreditního systému: v rámci středoevropských univerzit chybí jejich propojenost, kompatibilita, která by zaručovala, že posluchač svůj obor adekvátně dostuduje na kterékoliv jiné fakultě stejně či analogické orientace. Navíc nejsou s odstupem zažity a objektivně zhodnoceny výsledky těch studijních programů, které se inspirovaly boloňským procesem; naplnění tohoto modelu nemusí přinést kvalitní výsledky. V této souvislosti byl uváděn příklad pražské univerzitní slavistiky, která jako jedna z prvních v středoevropském kontextu realizovala dvoustupňový bakalářský a magisterský program (3+2) a uplatňovala areálový princip „*jazyka v kultuře*“, a přesto se v současnosti ocitá v hluboké krizi: chybějí docenti a profesori jako garanti oborů, přičemž řada slavistických disciplín se do budoucna nesmí otevírat. Účastníci kulatého stolu a diskutující se shodli, že zřejmě největším problémem studijních plánů je nalézt cestu, jak slavistiku zcela neodtrhnout od filologické tradice, ale zároveň, jak jí přimět k pružnému vyrovnání s moderními metodologickými inspiracemi a společenskými potřebami konkrétních regionů a globálního středoevropského areálu.

Miloš Zelenka